ZEMĚDĚLSTVÍ

Zdroje dat
Základní charakteristika oblasti
Analýza z pohledu aktérů, problémy a jejich příčiny
Potenciál rozvoje
Návrhy řešení

Zdroje dat

- ČSÚ
- eAGRI – Pozemkové úpravy
- Geoportál SOWAC-GIS – Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i.
- Program rozvoje venkova na období 2014 – 2020
- Společná zemědělská politika 2015 – 2020
- Operační program Životní prostředí 2014 – 2020
- Program rozvoje územního obvodu Středočeského kraje 2014 – 2020, rozvoj venkova, multifunkční zemědělství
- Strategie pro růst, české zemědělství a potravinářství v rámci společné zemědělské politiky EU PO ROCE 2013; Praha 12. 12. 2012
- Informační powerpointová prezentace na téma Společná zemědělská politika, Greening, V. Janovská

Základní charakteristika oblasti

Půda

Základním předpokladem pro fungování zemědělství je půda – dostatečný a kvalitní zemědělský půdní fond. V ČR zaujímá zemědělský půdní fond 54 % výměry republiky. Zhruba 50 % zemědělské půdy se nachází ve znevýhodněných oblastech s nižší kvalitou půdy a horšími klimatickými podmínkami, tzv. oblastech LFA.

Druhy pozemků

Zastoupení pozemků v rámci MAS je spíše rovnoměrné – krajina MAS je zemědělská s roztroušenými lesy a s venkovskou zástavbou. Od okolní krajiny není oddělena výrazným krajinným prvkem, přesto má jednotný charakter, který se vytrácí, když překročíme hranice MAS.

Výměra zemědělské půdy v zájmové oblasti dosahuje cca 51500 ha, což je 53 % z celkové výměry zájmového území.

Graf: Procentuální rozdělení zemědělských a nezemědělských ploch v MAS k 31.12.2014 (Zdroj ČSÚ k 31.12.2014)

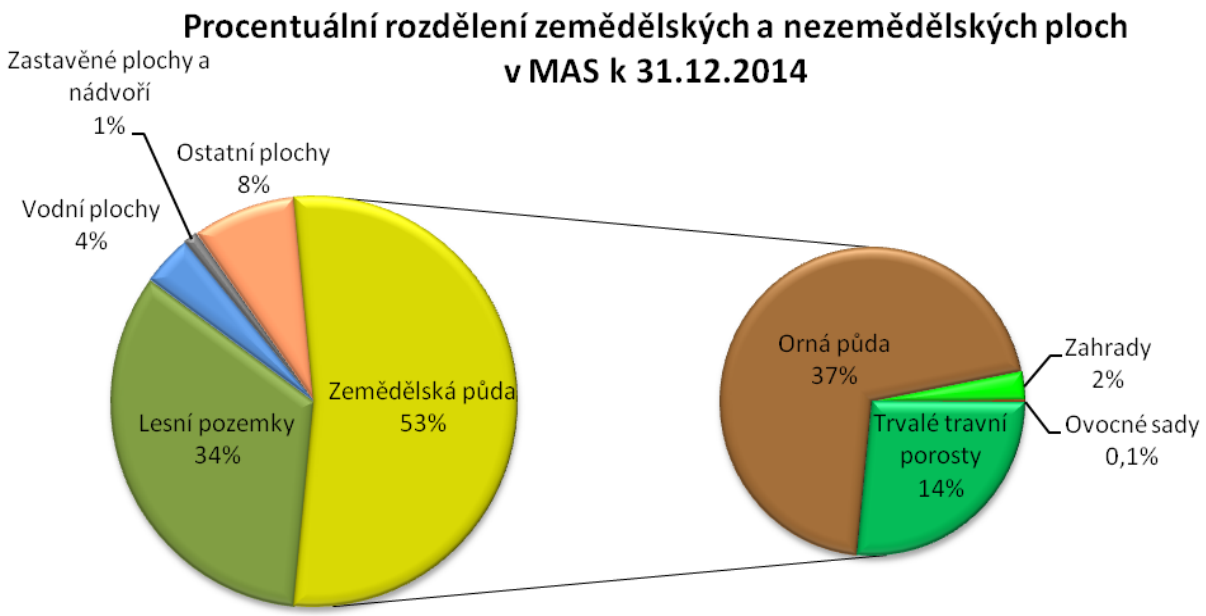

Tabulka: Zastoupení druhů pozemků v MAS, Středočeském kraji a ČR v roce 2014 (Zdroj ČSÚ k 31.12.2014)

	Nezemědělská půda % (z celkové plochy)	Zemědělská půda % (z celkové plochy)	Zemědělská půda %		Nezemědělská půda %			
			Orná půda %	Trvalé travní porosty %	Lesní pozemky %	Vodní plochy %	Zastavěné plochy a nádvoří %	Ostatní plochy %
MAS	46,9	53,1	37,4	14,1	33,5	4,0	1,1	8,2
Středočeský kraj	40,0	60,0	49,7	6,5	27,8	1,9	2,0	8,3
ČR	46,5	53,5	37,8	12,6	33,8	2,1	1,7	9,0

Graf: Zastoupení druhů pozemků v MAS, ve Středočeském kraji a v ČR v roce 2014 (Zdroj ČSÚ k 31.12.2014)

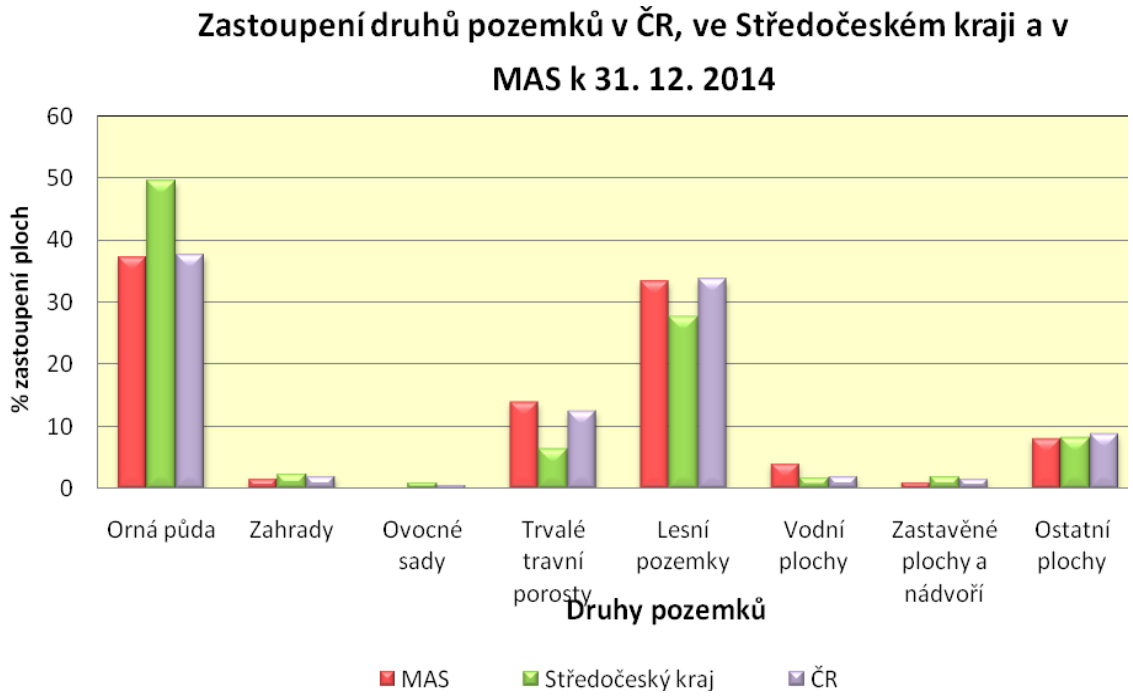

Zastoupení druhů pozemků na území MAS je přibližně stejné jako průměrné zastoupení v ČR. Naopak od průměru Středočeského kraje se zastoupení pozemků na území MAS liší: je zde méně zemědělské půdy, a to především orné půdy, a méně zastavěných ploch. Ve větším množství jsou zastoupeny trvalé travní porosty a nezemědělská půda, z níž více lesní pozemky a vodní plochy.

V ČR v současné době dochází k úbytku převážně kvalitní zemědělské půdy vlivem záborů pro výstavbu průmyslových a bytových areálů, což zatím není v MAS Sedlčansko přímo aktuální. Na velké části správního území je zemědělská půda využívána jako louky a pastviny, kde je chován zejména skot a ovce.

Plochy lesů a trvalých travních porostů narůstají právě na úkor orné půdy, jak je zřejmé z porovnání dat za roky 2008 a 2014. Stejnou tendenci vykazují i údaje ze Středočeského kraje a ČR. Výjimku tvoří ostatní plochy, jejichž zastoupení na území MAS klesá na rozdíl od Středočeského kraje a ČR.

Graf: Vývoj zastoupení druhů pozemků v MAS, ve Středočeském kraji a v ČR v letech 2008 a 2014 (Zdroj ČSÚ k 31.12.2014)

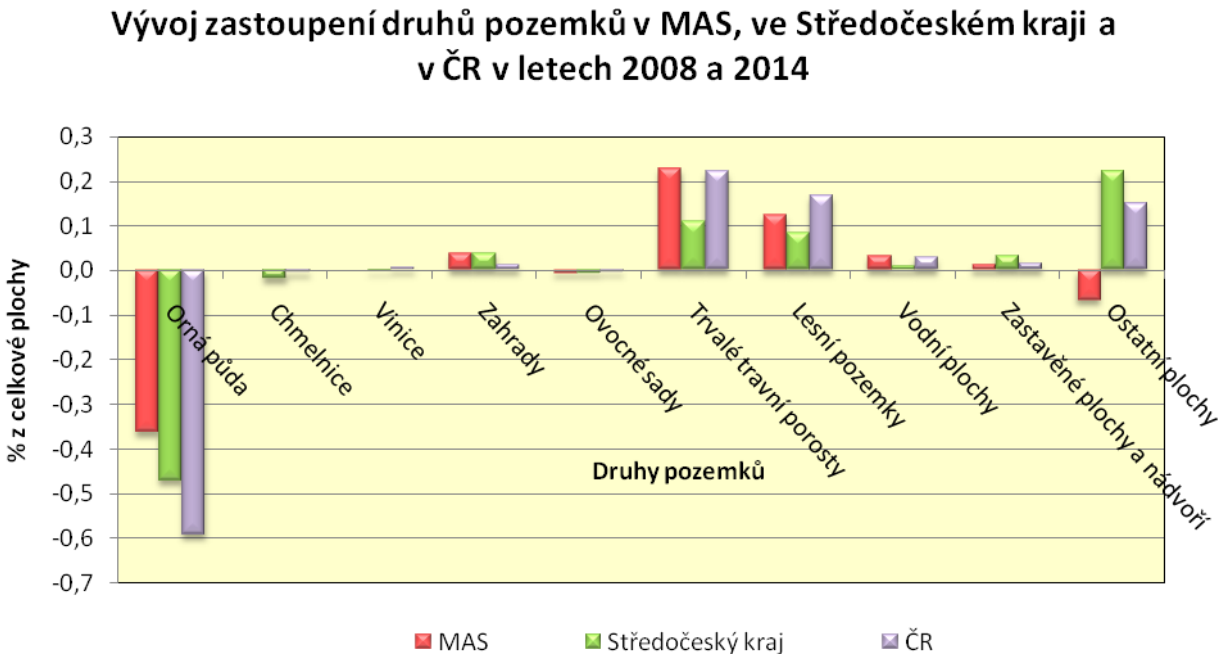

Výraznější rozdíly od Středočeského kraje určuje zejména Vltava, která právě na území MAS výrazně meandruje. V okolí řeky jsou proto rozsáhlejší lesní plochy – především v katastrech obcí Smolotely, Bohostice a Solenice. Na druhou stranu charakter lesů se v MAS přizpůsobuje tvrdým podmínkám svahů řeky a je tedy výrazně jiný než v blízkých Brdech. Na území převažují jehličnaté lesy (cca 78 %), podíl listnatých lesů (cca 22%). Z jehličnatých dřevin je nejvíce zastoupený smrk ztepilý a borovice lesní, z listnatých dřevin je nejvíce zastoupený buk lesní.

Mapa: Procentuální zastoupení lesů v obcích MAS v roce 2014 (Zdroj ČSÚ k 31.12.2014)

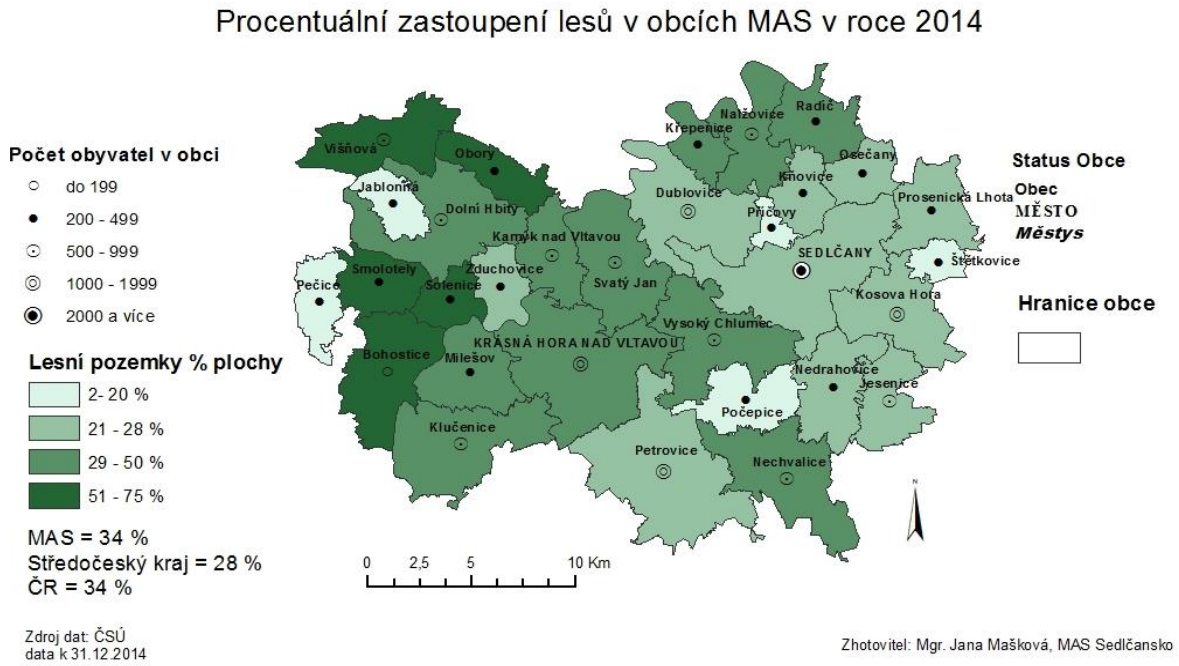

Kvůli příkrým břehům a kopcovitému terénu je většina komunikací značně křivolakých a hůře se udržují – to samo o sobě brání rozvoji zástavby, rozvoji průmyslu a přílivu investorů. Také pole a louky musí respektovat terén a díky tomu zůstaly zemědělské plochy drobnější, nescelené do lánů a terénní zlomy porostlé liniovými dřevinami malebně doplňují krajinný ráz.

Obce kolem Vltavy kromě Solenic, Kamýku a obcí na silnici č. 18 se musí vyrovnávat s horší dopravní dostupností, mají proto v podstatě charakter periferních oblastí. To může být ale i výhodou například pro cestovní ruch nebo zachování přírodního bohatství.

Zemědělství se výrazně podílí na charakteru (krajinném rázu).

Výraznější zemědělská činnost probíhá ve východním území MAS, kde je více orné půdy. Sadů je obecně v MAS zastoupeno málo – podnebí a nadmořská výška nejsou pro pěstování ovoce ideální, místní sadaři nemohou konkurovat dovozu, péče o ovocné zahrady se nevyplácí a v MAS sady ubývají – na rozdíl od průměru ČR.

Z hlediska složení půd dosahují plošně největší zastoupení typů půd hnědé půdy a hnědé půdy kyselé a jejich oglejené formy. V údolích a nivách vodních toků jsou zastoupeny převážně nivní půdy glejové, glejové a oglejené půdy. Poměrně častým typem je rovněž pseudoglej. Na svazích se vyskytují mělké, kamenité hnědé půdy a nevyvinuté půdy. Z hlediska zrnitosti půd převládají hlinitopísčité půdy.

Největší podíly zemědělské půdy mají obce ve východní části území, na levém břehu řeky Vltavy dominují obce Pečice a Jablonná. Tyto obce převyšují průměr Středočeského kraje. Naopak obce podél Vltavy mají zemědělské půdy méně, obce Bohostice a Solenice mají dokonce méně než 20 % z celkové plochy.

Mapa: Procentuální zastoupení zemědělské půdy v obcích MAS v roce 2014 (Zdroj ČSÚ k 31.12.2014)

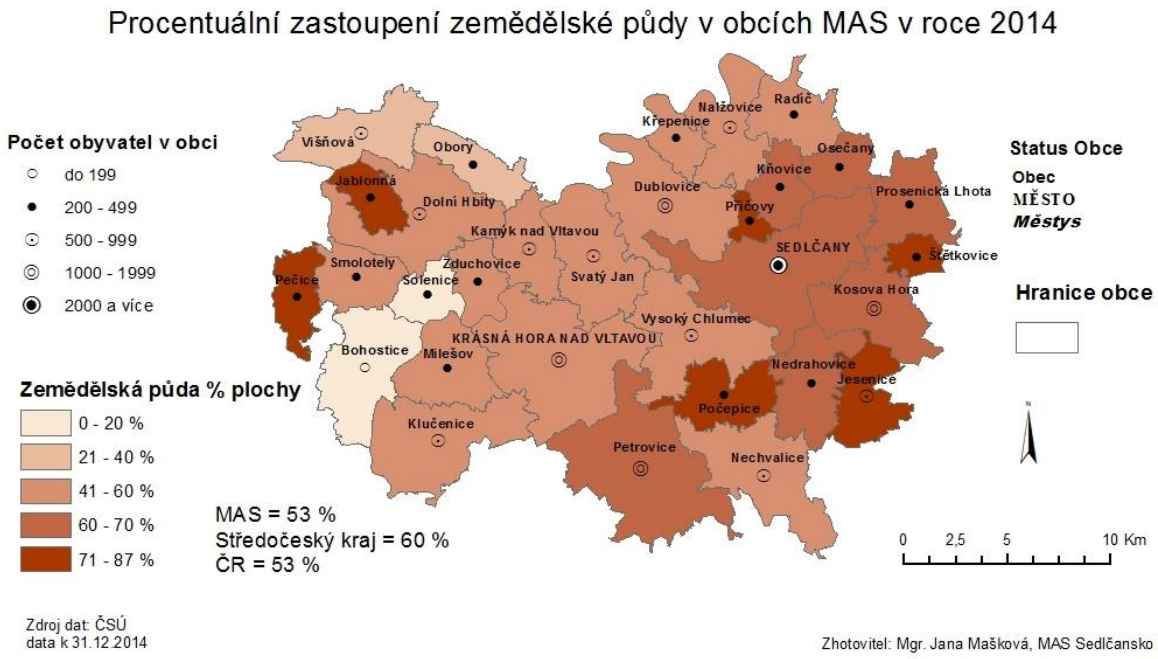

Z hlediska zornění, které je určeno podílem orné půdy na množství zemědělské půdy, dominují obce Křepenice, Kňovice, Příčovy a Jablonná, které mají více než je průměr Středočeského kraje a to 83 %.

Mapa: Zornění půdy v obcích MAS v roce 2014 (Zdroj ČSÚ k 31.12.2014)

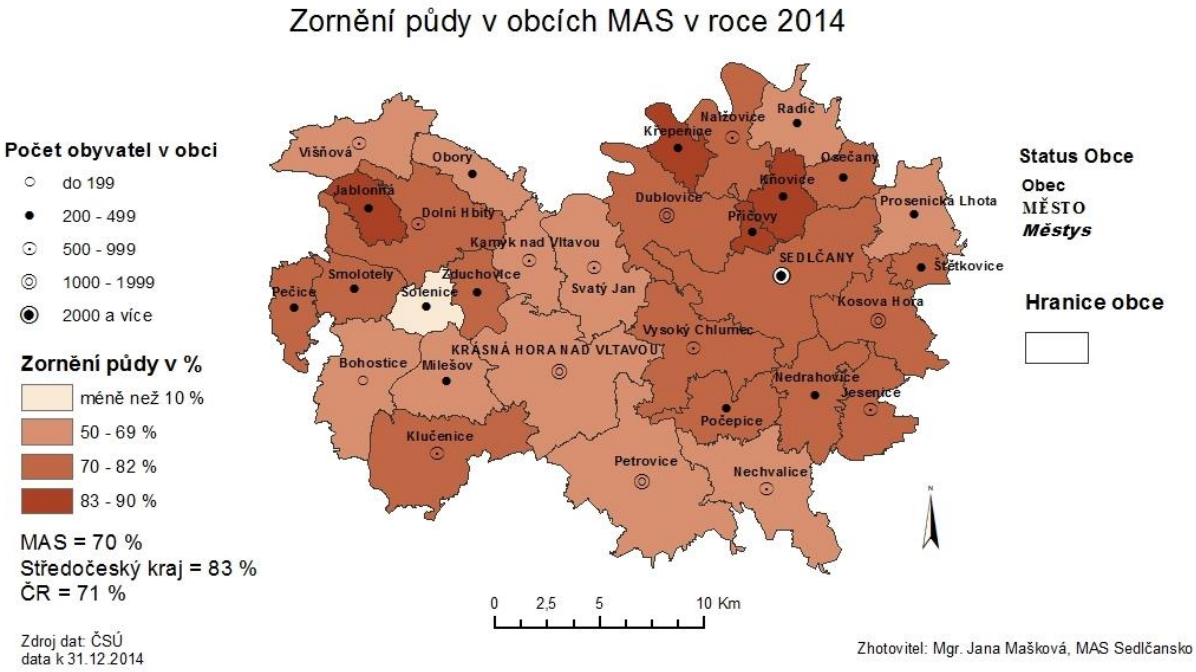

Trend zornění půdy sledovaný v období mezi léty 2008 a 2014 ukazuje, v jakých obcích podíl orné půdy ubývá a kde přibývá. Tento jev koresponduje s následující mapou sledující trend zachování trvalých travních porostů ve stejném období. Je jasně patrné, že tyto dva jevy jsou vzájemně provázány.

Mapa: Procentuální zastoupení zemědělské půdy v obcích MAS v roce 2014 (Zdroj ČSÚ k 31.12.2014)

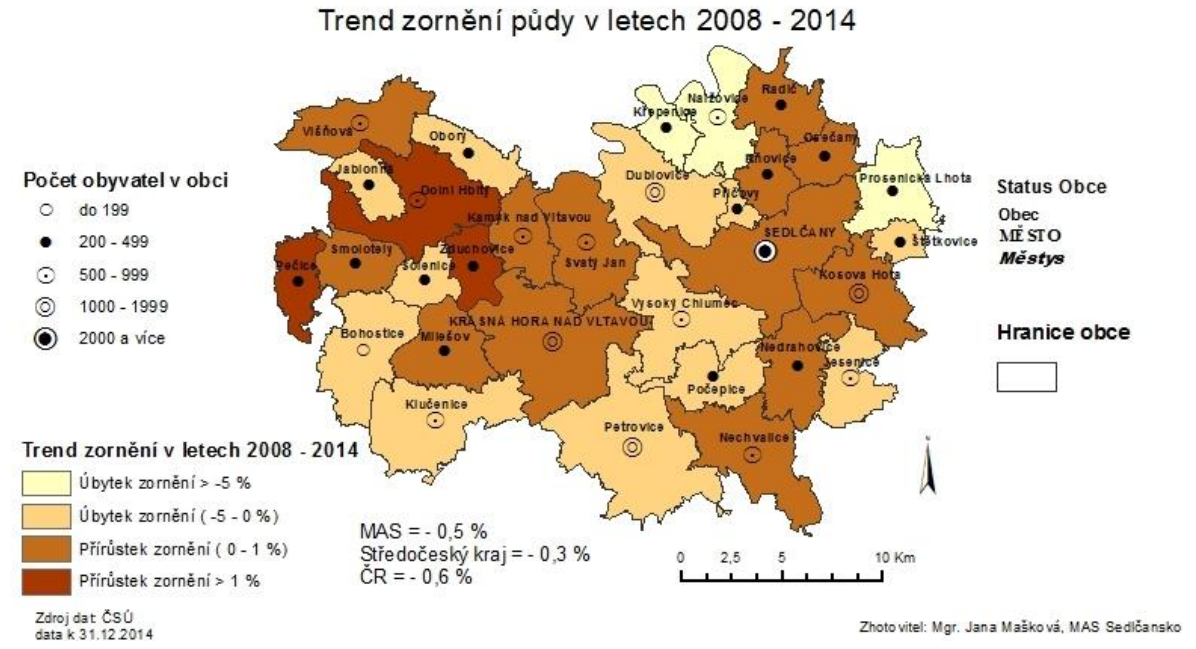

Mapa: Procentuální zastoupení trvalých travních porostů v obcích MAS v roce 2014 (Zdroj ČSÚ k 31.12.2014)

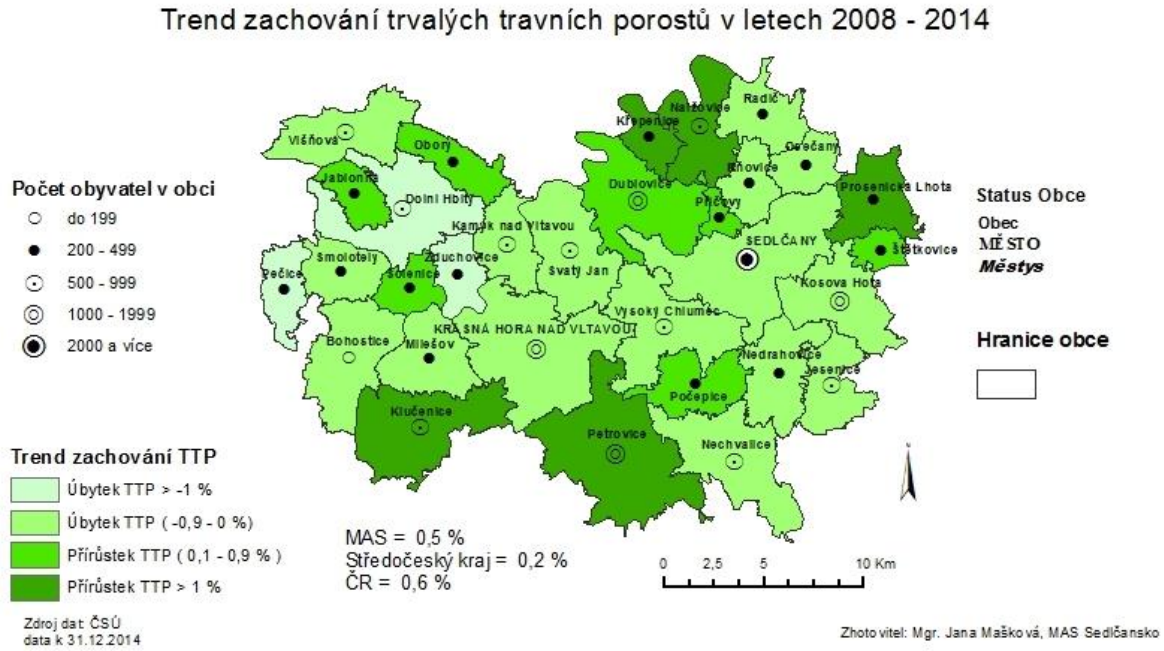

Mapa trvalých travních porostů v obcích MAS, kde je chován zejména skot, ovce a v menší míře kozy, ukazuje jejich podíl ze zemědělské půdy.

Mapa: Trvalé travní porosty v obcích MAS v roce 2014 (Zdroj ČSÚ k 31.12.2014)

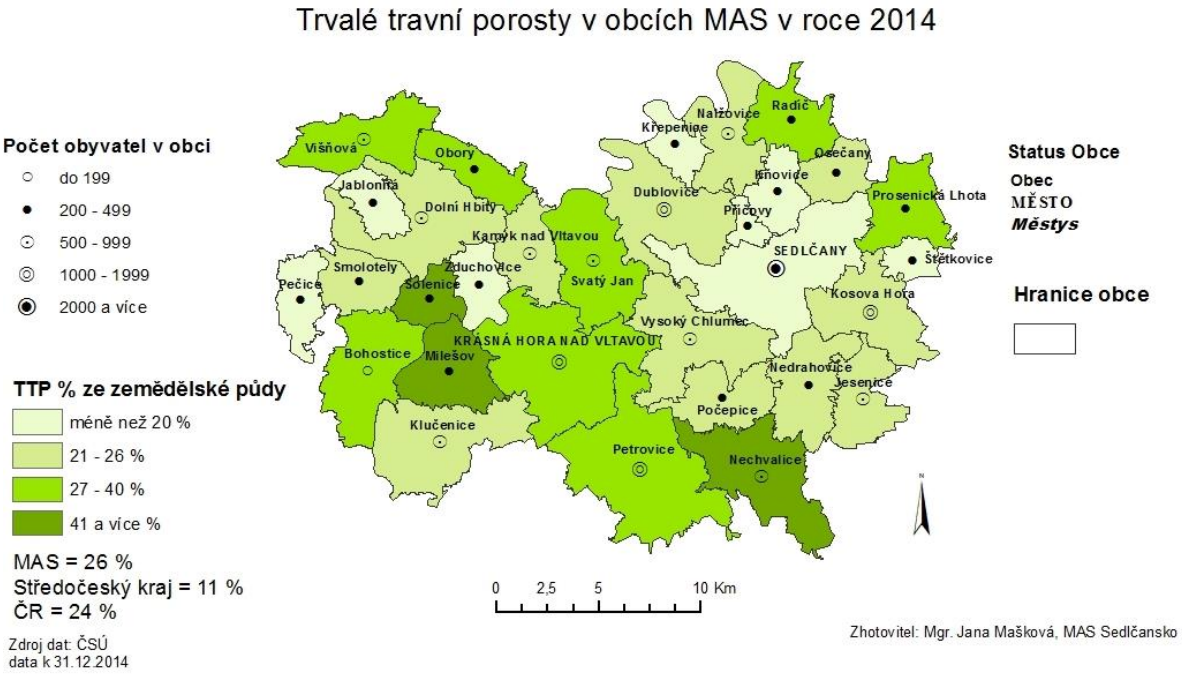

Hospodaření na půdě zásadně ovlivňuje to, kdo ji vlastní. Většina zemědělských podniků hospodaří na pronajaté půdě (v roce 2013 to bylo 74 %), trend je ale v tomto směru pozitivní. Stát napomáhá zemědělským podnikům k nákupu půdy prostřednictvím Podpůrného garančního a lesnického fondu (PGRLF) tím, že za zemědělce hradí část úroků a zároveň poskytuje státní garanci za tyto úvěry.

Půdní fond je charakteristický vysokou fragmentací (zemědělskou půdu v ČR vlastní přibližně 1 mil. vlastníků, na jednoho připadá v průměru 3,65 ha.) V poslední době sílí trend ukládat si do venkova kapitál, roste počet velkých vlastníků půdy, kteří ji producentům pronajímají.

Specifickou problematiku ČR (země, která prodělala znárodnění půdy a následné restituce) řeší částečně Komplexní pozemkové úpravy, jejich realizace je ale pomalá a rozsah zdaleka nedosahuje žádoucího stavu. Na přínos úprav nejsou mezi starosty regionu jednoznačné názory.

Na území MAS (byly) jsou či budou realizovány komplexní pozemkové úpravy. Následujících 41 komplexních pozemkových úprav spadá pod správu Katastrálního úřadu Příbram.

ID	Název	KÚ	Stav
7998	KPÚ Hojšín	Hojšín	Ukončená KPÚ
1229	Kňovice	Kňovice	Ukončená KPÚ
5896	KPÚ Kojetín u Petrovic	Kojetín u Petrovic	Ukončená KPÚ
3558	KPÚ Korkyně	Korkyně	Ukončená KPÚ
2706	KPÚ v kat. území Křepenice	Křepenice	Ukončená KPÚ
5972	KPÚ Kuní	Kuní	Ukončená KPÚ
4412	Libíň	Libíň	Ukončená KPÚ
1732	Nalžovice	Nalžovice	Ukončená KPÚ
2228	NalžovickéPodhájí	NalžovickéPodhájí	Ukončená KPÚ
1037	Radešín	Radešín	Ukončená KPÚ
3856	Radíč	Radíč	Ukončená KPÚ
2703	Suchdol u Prosenické Lhoty	Suchdol u Prosenické Lhoty	Ukončená KPÚ
3338	KPÚ Zadní Chlum	Zadní Chlum	Ukončená KPÚ
7918	Komplexní pozemková úprava Bratřejov	Bratřejov	Zahájená KPÚ
7920	Komplexní pozemková úprava Bratříkovice u Nechvalic	Bratříkovice u Nechvalic	Zahájená KPÚ
8317	KPÚ Bražná	Bražná	Zahájená KPÚ
5184	KPÚ Doubravice	Doubravice u Sedlčan	Zahájená KPÚ
7628	KPÚ Drážkov	Drážkov	Zahájená KPÚ
7999	KPÚ Hrachov	Hrachov	Zahájená KPÚ
7921	Komplexní pozemková úprava Nechvalice II (k.ú.Chválov)	Chválov	Zahájená KPÚ
7923	Komplexní pozemková úprava Nechvalice II (k.ú. Křemenice)	Křemenice	Zahájená KPÚ
7924	Komplexní pozemková úprava Nechvalice I(k. ú. Libčice)	Libčice u Nechvalic	Zahájená KPÚ
2660	KPÚ Mezihoří u Týnčan	Mezihoří u Týnčan	Zahájená KPÚ
7925	Komplexní pozemková úprava Nechvalice II (k.ú. Mokřany)	Mokřany u Nechvalic	Zahájená KPÚ
7927	Komplexní pozemková úprava Nechvalice I (k. ú. Nechvalice)	Nechvalice	Zahájená KPÚ
8699	KoPÚPorešín	Porešín	Zahájená KPÚ
7926	Komplexní pozemková úprava Nechvalice II (k.ú. Ředice)	Ředice	Zahájená KPÚ
8560	Skoupý	Skoupý	Zahájená KPÚ
8318	KPÚ Skrýšov	Skrýšov u Svatého Jana	Zahájená KPÚ
9414	KoPÚTýnčany	Týnčany	Zahájená KPÚ
9413	KoPÚVilasova Lhota	Vilasova Lhota	Zahájená KPÚ
8305	KPÚ Voltýřov	Voltýřov	Zahájená KPÚ
5161	KPÚ v k.ú.Kosobudy	Kosobudy	KPÚ k zahájení
4109	KPÚ v k.ú. Libčice	Libčice	KPÚ k zahájení
7613	KPÚ v k.ú. Milešov nad Vltavou	Milešov nad Vltavou	KPÚ k zahájení
4108	KPÚ v k.ú. Obory	Obory	KPÚ k zahájení
5176	KPÚ v k.ú.Oříkov	Oříkov	KPÚ k zahájení

5186	KPÚ v k.ú. Příčovy	Příčovy	KPÚ k zahájení
5181	KPÚ v k.ú. Sedlčany	Sedlčany	KPÚ k zahájení
5163	KPÚ v k.ú.Sestrouň	Sestrouň	KPÚ k zahájení
4251	KPÚ v k.ú. Solopysky	Solopysky u Třebnic	KPÚ k zahájení

Zemědělské podniky

Zemědělství má jak v ČR, tak na území regionu velkovýrobní charakter s relativně nízkou mírou rozmanitostí činností. Specializaci na určité produkty ovlivňují částečně vnější geografické a klimatické podmínky, v současné době pak především dotační podpory státu. (Průměrná rozloha půdy zemědělského subjektu je v ČR je zhruba 130 ha. Podniky s rozlohou <5 ha představují 15,4 %, s rozlohou 5-50 ha 54,7 %, podniky s rozlohou 50-100 ha 10,6 % a podniky nad 100 ha 22,9 %.)
Na území MAS je evidováno 180 soukromých osob podnikajících v oblasti zemědělství.

Velké zemědělské podniky na území MAS

Název firmy	Obec	Část obce
AGRONA,spol. s r.o.	Nechvalice	Nechvalice
EKOAGRONA Nechvalice spol. s r.o.	Nechvalice	Nechvalice
Farma DRAŽKA s.r.o.	Nechvalice	Dražka
CHATEAU RADÍČ s.r.o.	Radíč	Radíč
Jezdecký sportovní klub Kosova Hora	Kosova Hora	
JK agro s.r.o.	Prosenická Lhota	Břišejov
Lukafarm s.r.o.	Sedlčany	Prosenická Lhota
Resort Zduchovice, a.s.	Zduchovice	Zduchovice
Statek Suchdol s.r.o.	Prosenická Lhota	Suchdol
ZD Krásná Hora nad Vltavou a.s.	Krásná Hora nad Vltavou	Krásná Hora nad Vltavou
Zemědělská Klučenice a.s.	Klučenice	Klučenice
Zemědělská společnost Kosova Hora, a.s.	Kosova Hora	Kosova Hora
Zemědělská společnost Nalžovice, a.s.	Nalžovice	Nalžovice
Zemědělská společnost Sedlčany spol. s r.o.	Sedlčany	Sedlčany
ZS Dublovice a.s.	Dublovice	Dublovice

Zemědělské produkty

Rostlinná produkce

Rostlinná produkce je z části odvislá od místních geografických a klimatických podmínek, z části na dotačních podporách státu. V důsledku těchto dvou faktorů jsou některé produkty rentabilnější nežli jiné. V současnosti má ziskovou produkci pěstování obilovin, olejnin, nerentabilní je produkce ovoce, zeleniny, na rozhraní stojí brambory.

Produkty, které odpovídají geografickým a klimatickým podmínkám regionu MAS, jsou: obiloviny, brambory, len, mák, řepka, ze zeleniny např. zelí.

Živočišná produkce

Živočišná produkce zaznamenává v ČR trvale pokles, vysoce rentabilní je pouze chov skotu na trvalých travních porostech. Nejslabším článkem živočišné výroby je v ČR.

ČR má v porovnání se zeměmi EU v důsledku špatně vyjednaných podmínek chovu povolenu jednu z nejnižších hustot jednotlivých kategorií zvířat na obhospodařovanou plochu zemědělské půdy.

V rámci Společné zemědělské politiky EU jsou vydefinovány zákonné standardy v oblasti pohody zvířat. U většiny podniků ČR převažuje intenzivní chov s dodržováním zákonných standardů.

Zaměstnanost a podnikání, výzkum a inovace

Klesají počty pracovníků v zemědělství. Výrazně nepříznivá je věková struktura, čímž je negativně ovlivněna mj. schopnost zavádět a využívat výzkum a inovace.

V území MAS drží krok s výzkumem a zaváděním nových technologií většina velkých zemědělských subjektů, nad průměrem je ZD Krásná Hora.

Trh se zemědělskými produkty výrazně ovlivňují odběratelé, zejména potravinářské podniky (jatka, mlékárny apod.). Cena, za kterou tyto podniky vykupují produkty od zemědělců je ale často nižší nežli cena, kterou zemědělci mohou dostat od zpracovatelů v zahraničí. Velká část zemědělské produkce se proto vyváží do zahraničí. Často výrobky z nich pak putují zpět do ČR. Pozvolna sílí trend podniků zpracovávat vlastní zemědělskou produkci. Malé zemědělské podniky využívají ve větší míře i nové tržní formy – prodej ze dvora, např. Kunclův mlýn.

.

Ekologické zemědělství

Stát poskytuje zvláštní podpory ekologickým formám zemědělství.

Dotační podpora ekologickému zemědělství ale neúměrně zvýhodnila podnikatele, kteří nevyužívají pozemky k hospodaření s větším podílem lidské práce. Paradoxně tak nejvyšší zisky mají ti, kdo vlastní půdu a pobírají dotace na udržování „ekologických“ travních porostů s minimálním vynaložením práce.

Na území regionu působí ekofarma Kunclův mlýn s ekologickým programem vynikající kvality a doplňkovými aktivitami: agroturistika, prodej ze dvora, pořádání společenských aktivit pro veřejnost, realizace agroenvironmentálních opatření v krajině atd.

Agroenviromentální opatření

Vztah zemědělství k životnímu prostředí řeší regulační a stimulační agroenvironmentální opatření definovaná v dokumentu EU: Společná zemědělská politika *viz příloha*.

Názory na kvalitu tohoto dokumentu, akceptovatelnost regulativ a legislativy, přínos zemědělskému podnikání a přínos pro přírodu a krajinu se u různých skupin odborné veřejnosti značně liší.

Potenciální ohroženost katastrů vodní erozí

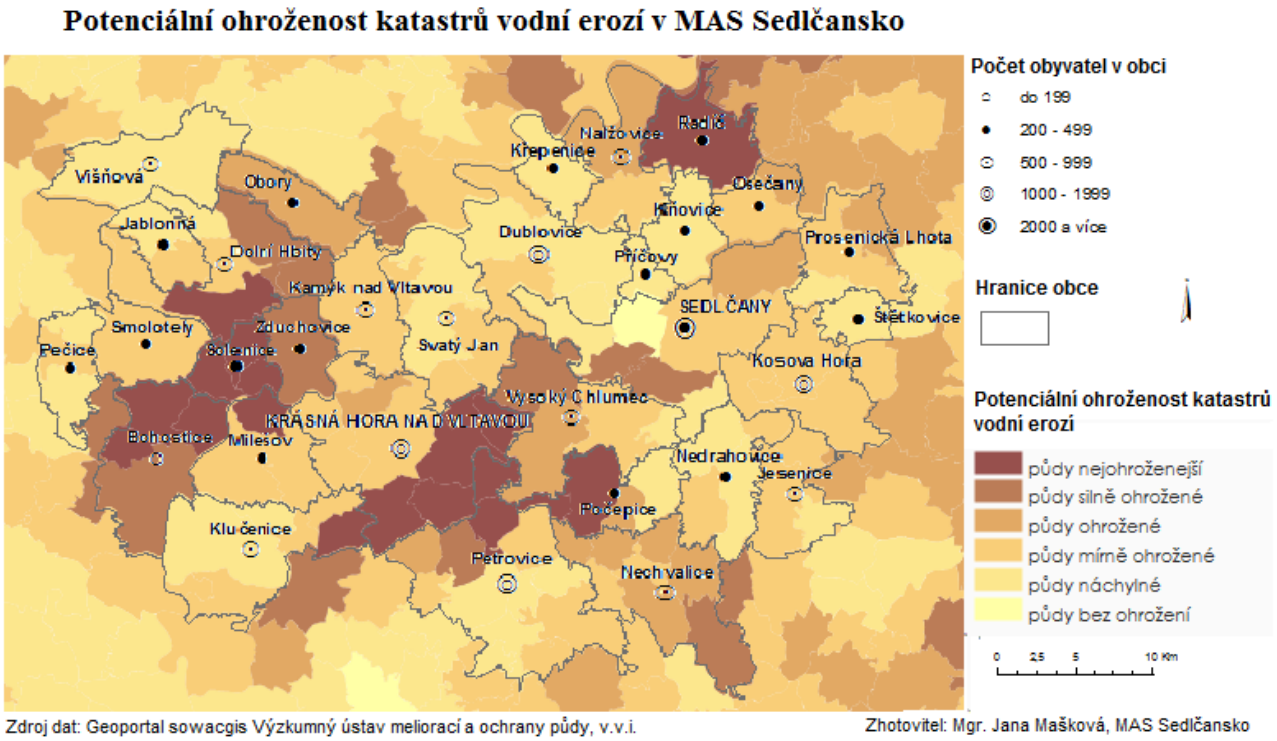

Zdroj dat: Geoportal sowacgis Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i.

Zhotovitel: Mgr. Jana Mašková, MAS Sedlčansko

Potenciální ohroženost katastrů vodní erozí byla stanovena na základě faktoru erodovatelnosti půdy a sklonitosti území. Stupně ohroženosti byly rozděleny do šesti kategorií.

Tab.: Kategorie ohroženosti katastrů vodní erozí

Kategorie	**Koeficient ohrožení**	**Stupeň ohrožení**
1	<= 0,15	bez ohrožení
2	0,16 - 0,30	půdy náchylné
3	0,31 - 0,45	půdy mírně ohrožené
4	0,46 - 0,60	půdy ohrožené
5	0,61 - 0,75	půdy silně ohrožené
6	> 0,75	půdy nejohroženější

Hodnoty potenciální ohroženosti byly vypočteny za předpokladu použití konstantní průměrné hodnoty faktoru erozní účinnosti dešťů R=20 pro území ČR, hodnoty faktoru ochranného vlivu vegetace C v rozmezí 0,2 – 0,3, odpovídající průměrné struktuře pěstovaných plodin na orné půdě bez protierozních opatření, tedy při P = 1 a za předpokladu zcela hypotetické průměrné délky pozemků po spádnici rozmezí 60 m do 150 m a odpovídající hodnotě faktoru délky svahu L = 1,66 – 2,61.

Tento postup vzhledem k proměnlivosti faktorů L, C, popřípadě P pochopitelně nelze aplikovat na jednotlivé pozemky. Proto bylo za nejmenší jednotku generalizace mapového vyjádření zvoleno katastrální území.

V případě zastoupení dvou výrazně odlišných kategorií erozní ohroženosti v rámci jednoho katastru, nevystihuje vážený průměr skutečnou situaci a bylo by nutné jej doplnit údajem o procentickém zastoupení odlišných hodnot.

Značky kvality potravin

Režimy týkající se jakosti zemědělských produktů a potravin poskytují spotřebitelům záruky ohledně jakosti a vlastností produktu nebo použitého výrobního procesu. Tato garance zlepšuje tržní příležitosti pro vybrané produkty a následně se projeví ve vyšším odbytu a vyšší ceně. Počtem registrací, celkem 32 ochranných značek, zaostává ČR za nejúspěšnějšími státy EU, např. Itálie (247 registrací), Francie (192). Celkově zájem spotřebitelů o kvalitní a regionální potravinářské produkty roste.

Na území MAS byla zaregistrována regionální potravinová značka Toulava.
Každým rokem je vydáván aktualizovaný propagační materiál certifikovaných produktů Toulavy a distribuován do informačních center, penzionů a hotelů destinace. *Více viz oddíl regionální produkty Zaměstnanost a podnikání.*

Analýza z pohledu aktérů, problémy a jejich příčiny

Pracovní skupina

Ing. Václav Semilský – *téma: velké zemědělské podniky, diverzita zemědělské produkce v regionu, integrovaný program „Ovečky“*
Ing. Vladimír Kuncl – *téma: malé a střední zemědělské podniky*
Petr Kuncl – *ekologické zemědělství*
Ing. Marek Kadeřábek (ZD Krásná Hora, a.s.) – *zemědělská politika*
Vratislava Janotová (Zemědělská univerzita Praha) – s*trategické dokumenty zemědělské politiky státu a Evropské unie*
Petr Štěpánek – *téma Spolupráce obce se zemědělskými subjekty*

PROBLÉMOVÉ OKRUHY

Dotační zemědělská politika státu a vlastnictví půdy

Více než polovina zemědělsky obhospodařované půdy leží v oblastech LFA, tj. oblastech s horšími produkčními podmínkami. Konkurenceschopnost zemědělských podniků tak je a v budoucnu i bude závislá na způsobu dotování zemědělské činnosti – dotační politice státu a EU. Bez státních subvencí nejsou místní podniky konkurenceschopné. To má nepříznivý vliv na dlouhodobé plánování koncepce rozvoje podniků i celého regionu v důsledku měnící se dotační politiky, diverzitě jejich zaměření.

Z úrovně regionální politiky tento problém nelze ovlivnit, je ale třeba tento fakt brát v úvahu ve strategickém plánování. Podpora konkurenceschopnosti podniků by měla být jednou z plánovaných podpor strategie rozvoje regionu.

Jedním z největších problémů zemědělství regionu, ale i celé ČR je hospodaření na pronajaté půdě, a to i přesto, že se výměry pronajaté půdy trvale snižují. Poněvadž zájem o půdu mají jak velké, tak malé soukromé podniky, je problém s půdou navíc mnohde i zdrojem napjatých vztahů mezi jednotlivými zemědělskými subjekty („boj o půdu“) a neochoty spolupracovat. Nedostatek zemědělské půdy do značné míry brání i rozvoji nových zemědělských podniků mladých zemědělců.

Příčiny problémů

Vlastnictví půdy se stává v poslední době výhodným uložením kapitálu. Problémem ale je, že se často stávají vlastníky půdy lidé žijící mimo region nebo dokonce i mimo hranice státu. Jejich jediným zájmem je zisk. Příčinou je celoevropský (celosvětový) trend skupování pozemků, kumulace kapitálu v rukou omezeného počtu lidí.

Negativním jevem je vlastnická rozdrobenost půdního zemědělského fondu. Příčiny jsou dány historicky, především dělením rodového majetku. Řešením tohoto problému se zabývají komplexní pozemkové úpravy. V regionu má největší zkušenosti z realizací pozemkových úprav obec Petrovice. Iniciace a informovanost zastupitelů, vlastníků půdy i veřejnosti o výhodách i problematických stránkách těchto komplexních úprav by se mělo stát jednou z aktivit MAS.

Souvisejícím tématem je kvalita půdy. Na toto téma nejsou jednoznačné názory, a to již na nejvyšší úrovni mezi zástupci Ministerstva pro životní prostředí a zástupci státní zemědělské politiky.

Problémy spojené se zaměstnaností v zemědělství

Na zaměstnanost v zemědělství má největší vliv charakter výroby – míra lidské práce vůči technologiím opřeným o strojový park. Zajištění konkurenceschopnosti nutí podniky nahrazovat lidskou práci stroji, jít cestou „robotizace“.

Celkově se v českém zemědělství snižuje produkce v těch odvětví, která jsou náročnější na množství a kvalitu lidské práce (živočišná výroba, pěstování zeleniny, ovoce ...). Trendem je výroba produktů s nízkou přidanou hodnotou, tedy menší mírou lidské práce. ČR začíná vykazovat některé parametry rozvojové země – jednoduchá masivní produkce rostlinných komodit bez přidané hodnoty a zpracování. Příčiny lze hledat v neefektivní struktuře podpor do zemědělství a málo rozvinutý vnitřní, případně regionální trh.

Na území MAS Sedlčansko hraje zemědělství důležitou roli. Některé zemědělské podniky jsou jedněmi z největších zaměstnavatelů.

Dalšími problémy zaměstnanosti v zemědělství jsou: sezónní charakter výroby, nedostatek práce v zimním období, klesající zájem mladých lidí o práci v zemědělství, stárnutí populace a nízká úroveň absolventů škol pro obory zemědělského podnikání spojené především se znalostí digitálních technologií.

Závislost zemědělských podniků na státních podporách (dotacích), diverzita výroby

Negativně a účelově ve smyslu omezení objemu produkce působí dotační politika EU, potažmo našeho státu, která nahrává jedné skupině a zároveň poškozuje jinou. Jako příklad může sloužit velmi příznivá úroveň dotace zemědělských subjektů hospodařících na trvalých travních porostech při splnění minimálního počtu velkých dobytčích jednotek. Tato skupina zemědělců tak může čerpat subvenci cca 8-10 tisíc Kč/ha, dále při „ekologickém“ způsobu hospodaření, což nenese v podstatě žádné další zásadnější náklady kromě byrokracie, další cca 2 000 Kč/ha.

Vysoká míra ziskovosti proti klasickému diverzifikovanému hospodaření potom umožňuje zvyšování úrovně nabízeného nájemného za ha, nebo přímo k nákupu zemědělské půdy, a tak k přetahování pronajatých ploch. To je pak zdrojem trvalého napětí a konfliktů. To samozřejmě i v situaci, kdy již byly dokončeny pozemkové úpravy, a je pak nutno hranice uživatelů opět měnit.

Je sice možno namítnout, že podnikatel využívá to, co mu předpisy umožňují, ale v důsledku to znamená poškození odvětví s vyšší přidanou hodnotou s dopadem na zaměstnanost v regionu.

V posledních letech si již i ministerstvo tento problém uvědomuje a dochází k mírným korekcím ve smyslu větší podpory živočišné výroby. Zatím jde ale více o proklamace, konkrétní opatření jsou zatím nedostatečná.

Zpracovatelský průmysl

Problémy českých zemědělských podniků jsou úzce spojeny i s úrovní českého zpracovatelského průmyslu. Potravinářství v ČR je jedním z nejméně efektivních odvětví s ukazateli hluboko pod průměrem EU. Většina zpracovatelských podniků má zastaralé, nekonkurenceschopné technologie, což se odráží v nízkých cenách zemědělcům za jejich produkty. Ti pak hledají odbytiště za hranicemi státu, což má za následek vývoz komodit bez přidané hodnoty, následné zpracování mimo území regionu i státu a pak dovoz potravinových výrobků zpět.

Diverzita zpracovatelského průmyslu – potravinářství není vzhledem k zemědělskému charakteru území velká. Největší zpracovatel – Sedlčanské mlékárny – se potýká s problémy udržitelnosti a ohrožuje záruky dané místním zemědělským prvovýrobcům.

Nízká úroveň prvotního zpracování zemědělských produktů (jatka, mlékárny, ...) následně omezuje nejen tvorbu přidané hodnoty v zemědělské prvovýrobě, ale i v navazujících odvětvích potravinářského průmyslu, který má značné rezervy ve využití svého potenciálu rozvoje.

Znepokojující je vývoj některých odvětví živočišné výroby: prasata, drůbež, vejce.

Příklad z území MAS: Sedlčanské mlékárny (nízké výkupní ceny, takže některé zemědělské podniky mléko do Německa).

Příčiny problémů

Přetrvávající orientace na výrobky s nižší přidanou hodnotou. Nižší efektivnost a produktivita a požadavky obchodních řetězců na cenu a kvalitu výrobků se odrážejí v nízké rentabilitě podnikání, a tak chybějí i finance na nezbytnou modernizaci podniků.

Relativně velmi nízké investiční a další podpory zpracovatelského průmyslu/potravinářství.

Zastaralé technologie a izolovanost prvovýrobců od producentů i obchodních řetězců.

Nerozvinutý lokální a regionální prodej, malá informovanost spotřebitelů, prioritní zaměření českých spotřebitelů na nízkou cenu.

Agroenvironmentální ukazatelé

Degradace kvality půdy způsobuje v ČR ročně škody v rozmezí 4 - 10 mld. Kč (ztráta ornice, ztráta bonity půdy, snížení výnosů, zanášení toků, škody na majetku atd.). Velká část současné kulturní krajiny přišla zemědělským hospodařením o přirozené krajinné prvky. Ztráta přirozených krajinných prvků má vliv na ochranu a zachování biodiverzity území**.** Důsledkem je snížená schopnost krajiny vyrovnávat se s klimatickými změnami.

Na území MAS je tento problém patrný zejména v erozi půdy po přívalových deštích a retenční schopnosti krajiny (*více viz oblast Životní prostředí).*

Nízká úroveň vzdělanosti

Úroveň vzdělávání v oblasti zemědělství je možno rozdělit do čtyř oblastí:

- vzdělávání pracovníků v zemědělství,
- vzdělávání na základních a středních školách směřující k hlubšímu porozumění zemědělské problematice, prohloubení (znovuzískání) vztahu k oboru a k rozvoji dovedností obecného charakteru, např. manažerských a organizačních, schopnosti řešit problémy, inovovat, ale i dovedností technického charakteru,
- kvalitnější vzdělávání na speciálních středních školách se zaměřením na zemědělství a zpracovatelský průmysl, např. obor opravář zemědělských strojů,
- zvýšení úrovně povědomí obyvatel venkova o tématech souvisejících se zemědělskou činností, funkcích krajiny, potravinářstvím, regionálními produkty atd.

Příčiny problémů

Poklesu vzdělanosti v oblasti zemědělství je třeba hledat jednak v poklesu úrovně vzdělání středních škol se zaměřením na zemědělskou výrobu a opravu strojů, jednak v celkově nízké úrovni obecných pracovních kompetencí absolventů škol. Modernizace zemědělství především v oblasti strojového parku si žádá sofistikované profese, kterých se v regionu nedostává. Na celou problematiku má vliv celkově nízká úroveň povědomí místních obyvatel o problematice zemědělství a souvisejících oblastí.

Problémy Velkých zemědělských podniků v regionu

V rámci tvorby analytické části dokumentu byly monitorovány potřeby, zájmy a záměry velkých zemědělských podniků v regionu hospodařících na výměrech nad 150 ha. Z analýzy vyplynulo, že pro zachování jejich konkurenceschopnosti je třeba průběžně modernizovat technologie, obnovovat strojový park, snižovat zátěž podniků související s hospodařením na pronajaté půdě – zvyšovat podíl vlastnické půdy, případně pozemkovými úpravami docílit jejich lepší zpřístupnění, zajištění stálého odběru produkce stabilními velkými odběrateli. Oproti menším podnikům mají tyto podniky výhodu pramenící s obhospodařování velkých výměr.

Produkce všech velkých zemědělských podniků je zaměřena na mléčný skot, tj. komoditu méně lukrativní, ale dávající šanci lidem na práci. Produkce mléka je vázaná na stabilní odběr – velké prvovýrobce (mlékárny). V současné době hrozí rozkolísání trhu vlivem nejasné budoucnosti sedlčanských mlékáren. Některé podniky zvažují po vzoru Francie zavést vlastní zpracovávání mléka.

Zemědělské podniky, které provozují bioplynové stanice, v současné době řeší otázku efektivního využití zbytkového tepla. ZS Dublovice připravuje záměr na pěstování řas, ZS Klučenice uvažuje ve spolupráci s obcí o

využití vytápění objektů, případně i bazénu, ZD Krásná Hora zvažuje možnost vybudování skleníků na pěstování plodové zeleniny.

Velké zemědělské podniky využívají většinou vlastní projektový tým, prostřednictvím něhož jsou schopny čerpat finance na rozvoj podniku nejen ze státních dotací, ale i strukturálních evropských fondů. Své místo v případných lokálních potravinových systémech zatím nevidí.

Zajímavý návrh na podporu místní produkce a distribuci místních produktů a potravinových výrobků dalo ZS Nalžovice – organizovat prodej regionálních produktů pro své zaměstnance v areálu družstva.

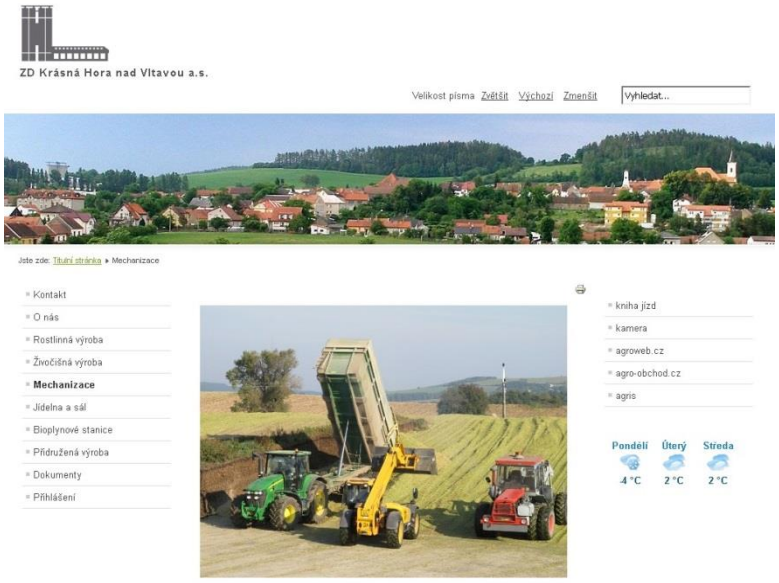

Problémy malých a středních zemědělských podniků v regionu

Potřeby malých a středních zemědělských podniků souvisejí stejně jako u velkých subjektů s kvalitním technickým vybavením, vlastnictvím půdy včetně jejího scelování a zpřístupnění, s odbytem (výkupními cenami produktů) a subvencemi (dotační podporou státu). Strojový park tyto podniky, až na výjimky, nemají v takové kvalitě a rozsahu jako podniky velké.

Tyto podniky se většinou specializují na lukrativnější komodity – rostlinnou výrobu a chov masného skotu, tj. komodity s menší přidanou hodnotou. Jsou zatíženy menší finanční zátěží pramenící z odvodů daní na zaměstnance.

Podpory z evropských fondů v důsledku neúměrně velké administrativní zátěže čerpají jen omezeně, v aplikaci nových poznatků výzkumu jsou až na výjimky spíše konzervativní.

Menší objem produkce dává větší prostor pro využívání regionálních tržních vztahů, možnost zapojit se do lokálních potravinových systémů je větší nežli u podniků vázaných na objemný stabilní odběr. Navíc mohou pružněji využívat i různé nové tržní formy, např. prodej ze dvora.

Další okruhy problémů

Průvodním negativním jevem problémů (zejména problémů spojených s vlastnictvím půdy nebo problémů pramenících z dopadu zemědělské činnosti na životní prostředí) je antagonismus, větší míra nesnášenlivosti a neochota ke spolupráci nežli je tomu v jiných oblastech rozvoje. Negativní vliv na případné návrhy řešení má i různost pohledů a názorů na některá klíčová zemědělská a agroenvironmentální témata, např. vlastnictví půdy a její kvalita, zemědělská krajina a její produkční, kulturní a obytná funkce, vliv zemědělské činnosti na ekologické funkce krajiny, udržitelné zemědělství versus zemědělství zaměřené výhradně na zisk a další. Různost pohledů je patrná nejen na úrovni aktérů regionu, ale i na úrovních vyšších, mezi zástupci

ministerstev zemědělství a životního prostředí. Největší antagonismus vyvolávají krajní požadavky ekologických aktivistů a neinformované veřejnosti na kvalitu venkovské krajiny a na druhé straně nekompromisní zájmy producentů na výtěžnost zemědělské krajiny bez ohledu na potřeby lidí, kteří v této krajině žijí.

Částečným řešením by mohly být:

- podpora spolupráce na všech úrovních,
- zveřejňování dobrých příkladů spolupráce mezi zemědělci,
- zveřejňování dobrých příkladů spolupráce mezi zemědělskými podniky a obcemi,
- inspirace nových možností propojování zájmů.
- informovanost, vyšší míra vzdělání a porozumění celé problematice.

Spolupráce zemědělských podniků s obcemi

Pro udržitelnost života na venkově bude hrát spolupráce zemědělských podniků s obcemi čím dál větší roli. Tam, kde se podaří vyvážit potřeby producentů a potřeby obyvatel území, efektivitu produkce a kvalitu krajiny za hranicemi sídel, tam je větší šance, že více lidé zvolí život na venkově jako dobrou alternativu pro život.

Pozitivními příklady spolupracujících obcí s místními velkými i drobnými zemědělci jsou v regionu například obce Petrovice a Nedrahovice.

úpravy cest na Petrovicku

úpravy cest na Nedrahovicku

NEDRAHOVICKÉ PODHÁJÍ

CESTA DO TRKOVA

V některých obcích je ale spolupráce těchto dvou – pro rozvoj venkova – klíčových subjektů velmi špatná.

Příčiny problémů

Příčinnou jsou téměř vždy nedobré mezilidské vztahy, osobní ambice a antipatie.

Názor Petra Štěpánka, starosty obce Petrovice:

Domnívám se, že příčinou je malá vzájemná komunikace a vstřícnost, která musí prioritně vycházet ze strany obcí a recipročně ze strany zemědělských subjektů. Obce musí poptávat služby a produkty od místních producentů, vyhovět potřebám zemědělců a na oplátku od nich docílit dohody na spolupráci v řešení věcí veřejných – rozumně udržovat pořádek hned po ukončení prací (nebuzerovat je za bláto na silnici, když se vozí např. hnůj, ale požadovat neprodlené uklizení po ukončení navážení – slušně, klidně, ale důsledně). Vzájemně ve spolupráci opravovat cesty atp.

.

Hlavní problémy oblasti zemědělství – souhrn

- Problémy spojené se zaměstnaností v zemědělství: klesající zájem o zemědělské profese, náročnost profese zvláště při formě soukromého zemědělského podnikání v živočišné výrobě, velká rizika: závislost podnikání na klimatických podmínkách, sezónní charakter výroby, robotizace výroby a s ní úbytek pracovních míst
- Závislost plánování a rozvoje zemědělských podniků na státních podporách, omezující faktor pro přirozenou regionální diverzitu zemědělské výroby
- Malá diverzita zemědělské produkce
- Převažující hospodaření na pronajaté půdě, rozdrobenost vlastníků, zachování kvality půdy pro příští generace, eroze
- Nízká úroveň zpracovatelského průmyslu, nerozvinutý regionální trh, nevyužitý potenciál lokálních a regionálních tržních mechanismů
- Zajištění konkurenceschopnosti a udržitelnosti zemědělských výrobních a zpracovatelských podniků
- Nízká úroveň vzdělanosti absolventů škol, zvláště v oborech: opravář zemědělských strojů, manažerské pozice, práce s digitálními technologiemi
- Až na výjimky nízká míra spolupráce zemědělských podniků s obcemi v regionu
- Protichůdnost ekonomických a ekologických zájmů
- Nízká úroveň informovanosti širší veřejnosti o zemědělské problematice, různost pohledů na ekonomické a ekologické funkce hospodaření v přírodě a krajině
- Špatně vyjednané podmínky podpory zemědělství v rámci EU
- Nestabilní a krátkodobá koncepce podpory zemědělství ze strany státu – problém s „ohýbáním“ osevního plánu podle dotovaných plodin

Potenciál rozvoje

Směřování politiky EU a částečně i národní zemědělské politiky k **podpoře regionálních systémů**, krátkých dodavatelských řetězců, regionálních forem tržních mechanizmů.

- **Progresivní a konkurenceschopné velké zemědělské podniky** schopné držet krok s novými trendy, aplikovat výsledky výzkumu, spolupracovat s vysokými školami.

- **Dobře fungující sdružení malých zemědělských subjektů** Asociace soukromého zemědělství pod vedením Ing. Vladimíra Kuncla, místního soukromého zemědělce.
- **Příklady dobré regionální praxe ekologického zemědělství: ekofarma Kunclův mlýn** respektující současné agroenvironmentální opatření a trendy dobrého ekologického hospodaření v krajině.
- **Rostoucí zájem o regionální produkty** a rozšiřující se možnosti jejich distribuce, možnost vyhotovit ve spolupráci s Vysokou školou zemědělskou Suchdol regionální model Lokálních potravinových systémů, spolupracovat na rozvoji regionální produkce se sousednímu regiony. Iniciativy zástupců turistické destinace Toulavy na podporu regionální produkce potravin.
- Potenciál využít **efektivnější spolupráci mezi klíčovými subjekty** regionu: Sdružení obcí Sedlčanska, MAS Sedlčany, Toulava a v oblasti informovanosti o regionálním podnikání (poptávce a nabídce) mezi širší veřejností regionu.
- Možnost navrhnout a ověřit na školách regionu **programy na zkvalitnění přípravy žáků a studentů pro zemědělská povolání,** na podporu vztahu k zemědělským profesím.
- **Zkušenosti s řešením Komplexních pozemkových úprav**, s jejich přínosem pro částečné řešení problematiky vlastnických vztahů půdy a případných dalších environmentálních opatření v krajině.
- **Příklady dobré regionální praxe při úpravách polních a lesních cest** ve spolupráci obcí a podnikatelů v zemědělství (nejen družstev – to je důležité).
- Využít potenciál finančních **dotací** pro aktivity na podporu zemědělství z finančních prostředků ESF v rámci strategie **SCLLD MAS Sedlčansko**.
- Potenciál finančních **dotací** aktivitám na podporu zemědělství z finančních prostředků ESF v rámci **individuálních projektů**, z národních a nadačních fondů.

Návrhy řešení

Podnikání v oblasti zemědělství a zpracovatelského průmyslu

- **Investice do zemědělských podniků – rostlinná a živočišná výroba**

  Podpořit modernizaci podniků
  Podpořit diverzifikaci zemědělských činností

- **Investice do podniků - zpracovatelský průmysl, zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh**

  Podpořit vznik nových zpracovatelských podniků
  Napomáhat zvýšení kvality, konkurenceschopnosti a diverzity výroby stávajících zpracovatelských potravinářských podniků

- **Podpora nezemědělských činností** (dle CZ NACE), *seznam podporovaných nezemědělských činností viz Příloha*

- **Podpora krátkých dodavatelských řetězců, regionálního trhu**

  Podporovat regionální formy tržních mechanizmů
  Ověřit model Lokální potravinové systémy ve spolupráci se Zemědělskou univerzitou Praha
  Důslednou propagací zvýšit zájem místních spotřebitelů o regionální produkty a výrobky

„Zemědělská krajina“

- **Upravovat polní a lesní cesty s využitím pro hospodaření v krajině, turistiku a rekreaci**
  Upravovat mlatové povrchy cest, využít kámen z místních lomů
  Pečovat o okraje cest, zeleň, kamenné tarasy podél cest, *viz oblast Životní prostředí*
  Budovat podél cest infrastrukturu pro rekreaci a turistický ruch, *viz oblast Zaměstnanost a podnikání*
  Následovat příklady dobré praxe spolupráce obcí se zemědělskými podniky na úpravách cest
- **Pečovat o ekosystémy ohrožené zemědělským podnikáním, zachovat případně zvýšit biologickou rozmanitost na obhospodařovaných a sousedících území**
  Vyčlenit ekologicky hodnotná území ze zemědělské produkce a pečovat o ně způsobem, který zajistí jejich udržitelnost. Převádět do vlastnictví obcí (v rámci komplexních pozemkových úprav) ekologicky hodnotné lokality
  Sledovat dodržování legislativy zemědělského podnikání
  Šířit a propagovat příklady dobré regionální praxe ekologického zemědělství respektující současné agroenvironmentální opatření a trendy dobrého ekologického hospodaření v krajině: ekofarma Kunclův mlýn
- **Realizovat soubory opatření na zkvalitnění hospodaření s vodou v krajině,** *viz oblast Životní prostředí*
- **Předcházet erozi půdy**
  Pohledy na tuto problematiku se různí:
  Václav Semilský:
  Problém eroze je velmi obsáhlý a složitý. Základy dodržování pravidel správné protierozní praxe jsou dnes součástí podmínek poskytování zemědělských dotací a jejich porušování má pro zemědělce citelný finanční dopad. Každá lokalita má svá specifika a je nutno dodržovat základní pravidla a zároveň apelovat na používání „zdravého selského rozumu“.

  Petr Štěpánek:
  1.Zavádění nových agrotechnických postupů při pěstování širokořádkových plodin (např. setí kukuřice do desikovaného drnu – ZD Krásná Hora – Ing. Herout)
  2.Úprava osevního plánu s ohledem na erozní riziko
  3.Údržba vodotečí (v současné době velmi zanedbaná oblast)

Vzdělávání

Realizovat programy na podporu kvality předškolního, základního a středního vzdělávání v oblasti zemědělské výroby, posílení vztahu k zemědělským profesím, v*iz oblast Vzdělávání*

Spolupráce

Zefektivnit spolupráci zemědělských subjektů s regionálními subjekty: jednotlivé obce, Sdružení obcí Sedlčanska, MAS Sedlčany a Toulava v oblasti regionálního podnikání. Informovanost široké místní veřejnosti o regionálních produktech. Analýze poptávky a nabídky. Propagace místních produktů v rámci meziregionální spolupráce